

فصلنامه گویش پژوهی

نشریه علمی پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری

شاپا چاپی: ۵۲۲۵-۲۶۷۶
دوره ۱، شماره ۲، تابستان ۱۴۰۴

جایگاه زبان لاری به عنوان مؤلفه‌ای از فرهنگ بومی در توسعه گردشگری شهر لار

The Status of the Lari Language as a Component of Local Culture in the Development of Tourism in Lar City

Leila Dianat¹ ✉

¹ PhD in linguistics, Larestan Higher Education Complex, Lar, Iran.
Corresponding author: L553.dianat@gmail.com

لیلا دیانت^۱ ✉

^۱ دکتری زبان‌شناسی، مجتمع آموزش عالی لارستان، لار، ایران. نویسنده
مسئول: L553.dianat@gmail.com

چکیده

گردشگری به عنوان بزرگ‌ترین صنعت پویا در جهان، نقش مهمی در توسعه اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی جوامع دارد. در این میان، فرهنگ بومی و به ویژه زبان محلی، به مثابه یکی از مهم‌ترین شاخصه‌های هویت بخش جوامع، می‌تواند در جذب گردشگر و شکل‌گیری گردشگری فرهنگی نقش‌آفرین باشد. پژوهش حاضر با رویکرد توصیفی-کاربردی و با تأکید بر جایگاه زبان لاری به عنوان مؤلفه‌ای از فرهنگ بومی، به بررسی نقش هویتی این زبان در توسعه گردشگری شهر لار می‌پردازد. داده‌های پژوهش بر پایه مطالعات کتابخانه‌ای، مشاهدات میدانی و همچنین با توجه به اطلاعات گویشور به عنوان بومی این منطقه گردآوری شده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که زبان لاری، همراه با دیگر مؤلفه‌های فرهنگ بومی نظیر هنرهای نمایشی، آوازهای محلی، غذاهای سنتی، بازی‌های محلی، صنایع دستی، آثار باستانی، مراسم، جشن‌ها و آیین‌ها می‌تواند به عنوان مؤلفه‌ای مؤثر در معرفی این شهر به مثابه مقصد گردشگری باشد. علاوه بر این، تحلیل تطبیقی آوایی نام برخی خوراکی‌های سنتی در چهار گویش زبان لاری- لاری، گراشی، اوزی و خنجی- هم‌ریشگی زبانی و همچنین فرهنگ و تاریخ مشترک این مناطق را تقویت می‌کند.

Abstract: Tourism, as the largest dynamic industry in the world, plays an important role in the economic, cultural and social development of societies. Among the components of local culture, language occupies a central position and can significantly contribute to the development of cultural tourism. This study, using a descriptive – applied approach and focusing on the Lari language as a component of the local culture of Lar city, examines the identity-forming role of this language in the development of tourism in Lar. The data were collected through library research, field observations, and linguistic- cultural evidence provided by a native speaker. The findings indicate that the Lari language, together with other elements of local culture such as performing arts, folk songs, traditional foods, games, handicrafts, ancient monuments, ceremonies, celebrations and rituals plays a fundamental role in shaping the cultural identity of Lar and can be considered a valuable resource for the promotion of tourism. Furthermore, the comparative phonetic analysis of the names of some traditional foods in four dialects of Lari language - Lari, Gerashi, Evazi, and khonji - reveals linguistic affinity and shared cultural identity within the region.

اطلاعات مقاله

تاریخ‌ها

دریافت: ۱۴۰۴/۰۴/۰۷
پذیرش: ۱۴۰۴/۰۶/۱۱

واژگان کلیدی

زبان لاری
هویت زبانی
فرهنگ بومی
گردشگری
شهر لار

History

Received: June 28,
2025
Accepted: Sep. 02,
2025

Keywords

Lari Language
Linguistic Identity
Local Culture
Tourism
Lar City

استناد: دیانت، لیلا (۱۴۰۴). جایگاه زبان لاری به عنوان مؤلفه‌ای از فرهنگ بومی در توسعه گردشگری شهر لار. گویش پژوهی، ۱(۲)، ۷۵-۸۸.

<https://doi.org/>

© ۱۴۰۴ (۲۰۲۵) نویسندگان مقاله، فصلنامه گویش پژوهی، مجله علمی پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری.

۱. مقدمه

در دنیای امروز، سفر از ضروریات زندگی اجتماعی و مهم‌ترین عامل برقراری ارتباط در زمینه‌های مختلف فرهنگی، اجتماعی و سیاسی است (آقاجانی و فرهانی‌فرد، ۱۳۹۴). رشد و گسترش گردشگری از جمله پدیده‌های مهم اواخر قرن بیستم است که با سرعت در قرن جدید ادامه یافته است (خانی و همکاران، ۱۳۸۸). صنعت گردشگری به‌عنوان متنوع‌ترین و بزرگ‌ترین صنایع در جهان، مهم‌ترین منبع درآمد و ایجاد فرصت‌های شغلی برای بسیاری از کشورهای دنیاست (لطفی و همکاران، ۱۳۹۸) که می‌تواند رهیافتی برای توسعه اقتصادی باشد و نقش بالقوه‌ای در اقتصاد محلی و بومی دارد. امروزه اهمیت گردشگری در توسعه اقتصادی-اجتماعی کشورها به حدی است که اقتصاددانان آن را صادرات نامرئی می‌نامند و رکن اصلی توسعه پایدار به‌شمار می‌آورند (محمدپور و همکاران، ۱۳۹۷). در بسیاری از کشورها گردشگری نیروی اصلی پیشبرد و رشد اقتصادی کشور محسوب شده و با فراهم آوردن فرصتی راهبردی، به اقتصاد محلی تنوع بخشیده، موجب اشتغال‌زایی شده، ایجاد درآمد می‌کند و باعث افزایش ارزش منابع واردشونده به محیط محلی می‌گردد (امین بیدختی، ۱۳۸۸).

از سوی دیگر، گردشگری صرفاً پدیده‌ای اقتصادی نیست، بلکه با هویت فرهنگی جوامع پیوند عمیق دارد. گردشگری با فراهم کردن فرصت‌هایی مناسب جهت نمایش فرهنگ‌ها، زبان‌ها، احیای سنت‌ها و افزایش غرور فرهنگی، نیرویی قوی در جهت تقویت هویت گروه‌های قومی است و با منافع که از راه گردشگری نصیب اقوام می‌شود، به آنها اعتماد به نفس و تعهد مورد نیاز برای حفاظت از سنت‌ها و پایدار نگهداشتن هویت و تمایزشان را خواهد داد (صالحی‌پور، ۱۳۹۴). فرهنگ بومی مجموعه‌ای از باورها، زبان، سبک زندگی، آداب و رسوم که در محدوده‌ای جغرافیایی شکل می‌گیرد و سبب تمایز ساکنان آن منطقه از دیگر جوامع می‌شود (شمس و امینی، ۱۳۸۸). این تمایز هویت منحصر به فرد هر منطقه را شکل می‌دهد و خود عاملی برای جذب گردشگران به‌شمار می‌رود.

در میان مؤلفه‌های فرهنگ بومی، زبان یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های هویت‌بخش است؛ زبانی که حامل سنت‌ها، خاطرات جمعی، ارزش‌ها و شیوه‌های زیست مردم یک منطقه است. پژوهش حاضر با تمرکز بر شهر لار، تلاش دارد تا با بررسی جایگاه زبان به‌عنوان مؤلفه‌ای از فرهنگ بومی این شهر در جذب گردشگر، به درک عمیق‌تری از تعامل میان فرهنگ و توسعه گردشگری دست یابد.

شهر لار بخش مرکزی شهرستان لارستان است که در جنوب استان فارس قرار دارد. این شهر در فاصله ۳۳۰ کیلومتری جنوب شرقی شهر شیراز و ۱۹۰ کیلومتری شمال غرب بندرعباس واقع شده است. لار از نظر آب و هوایی، منطقه‌ای گرم، خشک و کم‌باران است. این شهر به دو قسمت شهر قدیم و شهر جدید تقسیم شده که بافت قدیم لار در شهر قدیم قرار دارد و شهر جدید پس از زلزله سال ۱۳۳۹ ساخته شده است. شهر لار با جاذبه‌های تاریخی، مذهبی و طبیعی، برخاسته از دل یک حادثه ویرانگر زلزله است که با معماری دقیق و الگوی شطرنج‌گونه به شهر بدون کوچه شهرت دارد.

۲. پیشینه تحقیق

پژوهش‌های متعددی در زمینه نقش مؤلفه‌های بومی در جذب گردشگر صورت گرفته است، از جمله آقاجانی و فرهانی‌فرد (۱۳۹۴) به عوامل مؤثر در گردشگری مذهبی و ارائه راهکارها به‌منظور بهره‌گیری از فرصت‌های گردشگری مذهبی پرداخته‌اند. لطفی‌عقل و همکاران (۱۳۹۸) نقش عوامل اجتماعی مؤثر در توسعه گردشگری شهر همدان را بررسی کرده‌اند. یافته‌ها نشان داده است که بین مؤلفه‌های تبلیغات و اقناع، احساس امنیت گردشگران، نحوه برخورد و میزان مشارکت تعاملات جامعه میزبان با میزان رضایت و جذب گردشگران همبستگی معناداری وجود دارد. نیکولا^۱ و

^۱ V. Nicula

همکاران (۲۰۱۳) کمبود امکانات، عدم تولید، عدم آموزش جامعه محلی، عدم مشارکت، نبود اطلاعات لازم و عدم درک از گردشگری را به عنوان مهم‌ترین عامل ضعف گردشگری شناسایی کرده‌اند و طالبی جونقانی و همکاران (۱۴۰۱) موانع اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و مذهبی را از عمده‌ترین علل عدم توسعه گردشگری می‌دانند. محمداسماعیلی (۱۴۰۱) به بررسی تأثیر متقابل فرهنگ و گردشگری پرداخته و نشان داده است که توسعه گردشگری پیامدهای فرهنگی مثبت و منفی متعددی برای جامعه میزبان به همراه دارد.

همچنین مطالعات مختلفی در زمینه ساختار، ویژگی‌های آوایی، صرفی و نحوی زبان لاری صورت گرفته، اما این مطالعات عمدتاً با رویکرد زبان‌شناختی انجام و کمتر به کارکردهای اجتماعی و اقتصادی زبان توجه شده است. در واقع نقش زبان لاری به عنوان یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های فرهنگ بومی در توسعه گردشگری به صورت مستقل و نظام‌مند بررسی نشده است. در حالی که زبان بومی می‌تواند در قالب تعامل میزبان و گردشگر، روایتگری محلی، آیین‌ها، موسیقی و تجربه اصیل فرهنگی، در تقویت جذابیت مقصد، نقش‌آفرین باشد. پژوهش حاضر می‌کوشد این خلأ پژوهشی را با تمرکز بر جایگاه زبان لاری در توسعه گردشگری شهر لار پوشش دهد.

۳. روش تحقیق

این پژوهش به روش توصیفی-کاربردی به بررسی نقش و جایگاه زبان شهر لار در جذب گردشگر پرداخته است. در این پژوهش، توصیف‌ها براساس مطالعات کتابخانه‌ای و گزارش‌های رسمی مرتبط با ویژگی‌های بومی شهر لار؛ مشاهده‌های میدانی از جمله حضور در مناطق تاریخی و فرهنگی شهر لار، ویژگی‌های فرهنگی نظیر آیین‌ها، معماری سنتی، زبان محلی و سبک زندگی مردم و همچنین با توجه به اطلاعات گویشور به عنوان بومی شهر لار ارائه شده است. تحلیل داده‌ها به صورت توصیفی انجام شده و تلاش شده است تا پیوند میان زبان لاری، فرهنگ بومی و ظرفیت‌های گردشگری شهر لار تبیین گردد.

۴. بررسی داده‌ها و یافته‌های پژوهش

فرهنگ بومی هر منطقه، هویتی خاصی به آن منطقه و ساکنان آن می‌بخشد. شناخت دقیق مؤلفه‌های فرهنگ بومی، به‌ویژه در مناطقی با پیشینه تاریخی و فرهنگی غنی، ضرورتی انکارناپذیر برای برنامه‌ریزی‌های توسعه‌ای و گردشگری است. در ادامه به مؤلفه‌های آشکار فرهنگ بومی شهر لار، به‌ویژه زبان و گویش محلی به عنوان برجسته‌ترین عنصر هویت‌بخش، خواهیم پرداخت.

۴-۱. زبان، گویش و لهجه ساکنان محلی

زبان، گویش و لهجه محلی به مثابه مؤلفه‌ای از فرهنگ بومی و میراث فرهنگی گذشتگان، نشانه‌ای از حیات فرهنگی و گستردگی و تنوع آن مبین غنای فرهنگی آن جامعه است. زبان یک ملت، کلیدی است که با استفاده از آن می‌توان فرهنگ آن ملت را شناخت (محسنی، ۱۴۰۱: ۱۱۷) و مرگ هر زبان، به معنای از بین رفتن بخش بزرگی از فرهنگ، تاریخ و آداب و سنن گویشوران آن است. گویش غالب شهر لار، گویش لاری — شاخه‌ای از زبان لاری — است. همچنین گروهی از ترک‌زبانان در شهر لار ساکن‌اند. «زبان لاری» زیرشاخه زبان‌های ایرانی جنوب غربی است که در جنوب استان فارس در شهرستان‌های لارستان، گراش، اوز، خنج، در قسمت‌هایی از شهرستان لامرد از جمله ایشکنان، آسیر، اهل؛ مناطق وسیعی از استان هرمزگان (بخشی از بندرعباس، تمامی بندر لنگه، بستک، فرامرزان) (ووثوقی، ۱۳۸۰)؛ قسمتی از استان بوشهر مانند بردستان، دوراهک، لمبدان و حتی طبق گفته خنجی (۱۳۷۸: ۱۵) این زبان در قسمت‌هایی از امارات متحده عربی از جمله قطر، بحرین، کویت و عمان گویشور دارد. زبان لاری بر اساس پژوهش‌های سلامی

(۱۳۸۳) متشکل از ۲۱ گویش از جمله گویش لاری، اوزی، خنجی، گراشی، اشکنانی، فداغی، اسپیری، بستکی، آهلی، بناوویی، فیشوری، بیخه‌ای، کومزاری و غیره است.

گویش لاری شامل ۲۲ همخوان /b, ĉ, d, f, g, x, ĵ, k, x, l, m, n, p, q, r, s, š, t, v, y, z, ž/، ۱۳ واکه ساده /â:, /w, ay, oy/ و سه واکه مرکب /âa, a:, e, e:, i, i:, o, o:, u, u:, ü/ آوایی و واج‌شناختی خاص دارای ویژگی‌های منحصر به فردی است که در زیر به چند مورد اشاره می‌شود:

۱- غنای واژگانی و اصالت فرهنگی: این گویش دارای مجموعه‌ای گسترده از واژه‌های اصیل و کهن است که نمود آن را می‌توان در ادبیات شفاهی همچون اشعار، اصطلاحات، ضرب‌المثل‌ها و کنایه‌ها مشاهده کرد. این غنای واژگانی، زبان لاری را به گنجینه‌ای زنده از فرهنگ و تاریخ مردم لارستان تبدیل کرده و برای گردشگران جذابیت خاصی ایجاد می‌کند.

۲- وجود واکه /ü/ : این واکه در فارسی معیار وجود ندارد؛ اما نظیر این واکه را در زبان فرانسه می‌توان یافت، مثلاً واژه /bokü/ به معنی «قُلک» و /güsara/ یعنی گوسفند. وجود چنین واکه‌ای، ساختار آوایی این گویش را متمایز کرده و آن را برای زبان‌شناسان و علاقه‌مندان به تنوع زبانی جذاب می‌سازد.

۳- وجود واکه‌های کشیده /â:, a:, e:, i:, o:, u:/ : این واکه‌های کشیده در لاری، تمایز معنایی ایجاد می‌کنند؛ به عنوان مثال /xe:r/ در لاری به معنی «نوعی قارچ محلی» است که اگر واکه /e/ به صورت کشیده ادا نشود؛ یعنی به صورت /xer/ تلفظ شود به معنی «گلو» در فارسی است.

۴- عدم وجود همخوان /h/ : مثلاً واژه «هشت» در لاری به صورت /ašt/ تلفظ می‌شود. به همین دلیل برخی لاری-زبانان به‌ویژه سالمندان، حتی در بیان همخوان /h/ در واژگان فارسی هم مشکل دارند و این همخوان را تلفظ نمی‌کنند.

۵- عدم وجود حرف نشانه «را» : در زبان لاری حرف نشانه «را» وجود ندارد و معادل این حرف نشانه در زبان لاری به صورت ساختوازی است. در این زبان پسوند /-ü/ و در برخی از گویش‌ها پسوند /-e/ به صورت ساختوازی به گروه اسمی مفرد و پسوند /-yâ/ یا /-iyâ/ به گروه اسمی جمع اضافه می‌شود.

1- ma	ana	arusak-ü	m=a	maryam	dâ.
1sg	that	doll-spificity	1sg=to	Maryam	give.past

‘من آن عروسک را به مریم دادم.’

2- ma	ana	arusak-iyâ	m=a	maryam	dâ.
1sg	those	dolls-s (plural marker)	1sg= to	Maryam	give.past

‘من آن عروسک‌ها را به مریم دادم.’

۶- الگوی کنایی^۱ در ساخت زمان گذشته: در لاری، نظام مطابقه در ساخت گذشته، کنایی- مطلق (ارگتیو) است که در این ساخت فاعل فعل لازم (S) و مفعول فعل متعدی (O) با هم انطباق دارند ولی با فاعل فعل متعدی (A) فرق دارد؛ به عنوان مثال، در مثال‌های زیر /-eš/ یعنی فاعل فعل لازم در (۳a) و مفعول فعل متعدی (۳c) یکسان بوده و با /ot/ که فاعل فعل متعدی در (۳b) است، تفاوت دارد.

3-

a. ĉed-eš
go.past-2sg

‘تو رفتی.’ (لازم)

b. anayâ ot=šenâxt
them 2sg=know.past

¹ ergative

تو آن‌ها را شناختی.^۶ (متعدی)

c. anayâ šo=šenâxt-eš
they 3pl=know.past-2sg

آن‌ها تو را شناختند.^۶ (متعدی)

۷- جایگاه متفاوت واژه‌بست فاعلی در صرف افعال گذشته با زمان حال: در صرف افعال گذشته واژه‌بست مطابقت فاعلی در زبان لاری قبل از ستاک فعل قرار می‌گیرد (برای نمونه جدول ۱).

جدول ۱: صرف فعل گذشته «خوردن» در لاری

	مفرد	جمع
اول شخص	/om=xa/ خوردم	/mo=xa/ خوردیم
دوم شخص	/ot=xa/ خوردی	/to=xa/ خوردید
سوم شخص	/oš=xa/ خورد	/šo=xa/ خوردند

ولی در صرف افعال زمان حال واژه‌بست فاعلی بعد از ستاک فعل قرار می‌گیرد (برای مثال جدول ۲).

جدول ۲: صرف فعل گذشته «خورم» در لاری

	مفرد	جمع
اول شخص	/a-xor-em/ می‌خورم	/a-xoram/ می‌خوریم
دوم شخص	/a-xor-eš/ می‌خوری	/a-xor-i/ می‌خورید
سوم شخص	/a-xoy/ می‌خورد	/a-xor-en/ می‌خورند

۸- نبود فعل کمکی مستقل برای ساخت فعل آینده: در لاری برای بیان مفهوم زمان آینده، فعل کمکی وجود ندارد، بلکه این مفهوم با همان صورت فعل مضارع فعل بیان می‌شود (دبیرمقدم؛ ۱۳۹۲: ۳۸۹). برای مثال فعل /a-čem/ هم به معنی «می‌روم» و هم در معنای آینده «خواهم رفت» استفاده می‌شود.

۹- وجود صورت منفی مضارع مستمر یا ملموس در لاری: برخلاف زبان فارسی صورت منفی فعل مضارع مستمر در لاری وجود دارد.

4-/nâ-če-dâ-em/ < /ne-a-če-dâ-em/

/اول شخص مفرد-دار-رو-نمود ناقص- صورت نفی/

دارم نمی‌روم.^۷

۱۰- همنشینی فاعل، مفعول و فعل در یک واحد واژگانی: در برخی موارد، محمول دوظرفیتی در لاری در یک واژه و در کنار هم قرار می‌گیرند؛ به عبارت دیگر، یک واژه به تنهایی حاوی فاعل، مفعول و فعل است؛ مثلاً /mo=košt-en/ یعنی «ما آن‌ها را کشتیم/ کشتیمشان» که برخلاف فارسی، فعل بین فاعل و مفعول قرار می‌گیرد.

مجموعه این ویژگی‌ها نشان می‌دهد که زبان لاری متمایز، منحصر به فرد و هویت بخش است که منابع ارزشمندی برای پژوهش‌های تاریخی، جامعه‌شناسی، مردم‌شناسی و به‌ویژه زبان‌شناسی فراهم می‌کند (دیانت، ۱۴۰۲). همین تنوع آوایی و دستوری، علاوه بر این که موضوعی ارزشمند برای مطالعات زبان‌شناختی است، می‌تواند به عنوان یکی از مؤلفه‌های فرهنگ بومی شهر لار در معرفی این شهر به مثابه مقصد گردشگری فرهنگی مورد توجه قرار گیرد.

با این وجود، این زبان غنی و کهن با داشتن ۱۱۸ هزار گویشور در سال ۲۰۱۹ در سامانه معتبر اتنولوگ^۱ و همچنین در اطلس زبان‌های در خطر یونسکو^۲ به عنوان یکی از زبان‌های در خطر معرفی شده است (دیانت، ۱۳۹۹). از این رو اجرای ایده جذاب نگارش اشعار لاری، دل نوشته‌ها، آگهی تبلیغاتی و جملاتی به زبان لاری بر روی تابلوها، دیوارها و بنرها در سطح شهر لار و حتی روی کاغذ دستگاه خودپرداز برخی بانک‌های لار؛ نامگذاری جالب برخی مغازه‌ها با واژگان اصیل لاری، برای نمونه اُرسی/orosi/ به معنی کفش برای مغازه کفاشی و لَچک/lačak/ برای روسری فروشی؛ مکتوب کردن ادبیات شفاهی مانند شعر، قصه، ضرب‌المثل، اصطلاحات و کنایه‌های لاری و نگارش کتاب‌هایی در زمینه تاریخ و آیین لار علاوه بر حفظ زبان لاری، در جذب گردشگر و ایجاد انگیزه برای آشنایی گردشگران و حتی نسل جوان لاری فارسی‌زبان با واژگان اصیل و جملات این زبان غنی، مؤثر است. اجرای سرود مانند اجرای گروه «طاها» و یا اجرای خوانندگان لارستانی از جمله خواجه‌وی و اختری با اشعاری به زبان لاری در شبکه‌های صدا و سیما و یا در فضای مجازی؛ پخش نوحه‌های سینه‌زنی مراسم محرم به زبان لاری نقش مهمی در شناساندن فرهنگ و زبان لاری و در نتیجه جلب توجه و جذب گردشگر دارد.

۲-۴. غذاها و خوراکی‌های بومی و محلی

غذا به عنوان یکی از مؤلفه‌های فرهنگی هر جامعه، بازتاب‌دهنده سبک زندگی، شرایط اقلیمی، نظام معیشت و ذائقه مردم بومی است و امروزه به منزله بخشی از بازار گردشگری فرهنگی نیز شناخته می‌شود. از این رو، غذا و شیوه‌های سنتی طبخ آن را می‌توان یکی از شاخص‌های تمایزبخشی هویتی میان جوامع محلی دانست. در شهر لار نیز طی نسل‌ها، مجموعه‌ای از خوراک‌های بومی و محلی شکل گرفته که نه تنها حامل ذائقه و سبک زندگی مردم این منطقه‌اند، بلکه نام و اصطلاحات مربوط به آن‌ها در زبان لاری بخشی از گنجینه واژگانی این زبان را تشکیل می‌دهد. شهر لار با تنوع چشمگیر شیرینی‌های محلی، حلواها، کباب‌ها و نان‌ها، ظرفیت قابل توجهی در زمینه گردشگری خوراک^۳ دارد.

۱-۲-۴. معرفی نمونه‌هایی از غذاهای بومی لاری

کباب کنجه لاری/kabāb-e kenja-e lār-i/ مهم‌ترین غذای بومی فوق‌العاده بی‌نظیر و خوشمزه شهر لار است که شهرت فرامنطقه‌ای داشته و حتی در برخی از کشورهای حوزه خلیج فارس شناخته شده است. از دیگر خوراک‌های شاخص لار می‌توان به خورشت قیمه لاری اشاره کرد که در آن، به جای لپه از نخود کوبیده شده استفاده می‌شود و معمولاً در مراسم عروسی سنتی و آیین‌های سوگواری به‌ویژه در مراسم عزاداری ماه محرم پخته می‌شود. همچنین می‌توان به غذاهای سنتی و بومی دیگری همچون شله/šola/، آش و ماس /āš-o-mās/، پپلس/paplos/، سِکَمی/sekmay/، شوربا/šurbā/، گَزَرک و ملخ/gazrak-o-malax/، شیشترنگه /šišterenga/ و آش بُنچِجی /āš-e bonaxči/ اشاره کرد.

واژه «ماس» در لاری به صورت /mās/ تلفظ می‌شود. فرایند حذف همخوان پایانی /t/ در خوشه /st/ که به منظور ساده‌سازی خوشه همخوانی صورت می‌گیرد، در واژگان دیگری همچون در واژه‌های /das/ به معنی «دست» و /rās/ یعنی «راست» نیز مشاهده می‌شود. «آش و ماس» یکی از غذاهای رایج لاری است که غالباً همراه با کباب کنجه لاری سرو می‌شود و از گوشت، ماس، نخود و نوعی گیاه کوهی خودروی معطر به نام مِل /mel/ تهیه شده و با کوفته‌های ریزی که در لاری به آن /sar-gonješkū/ گفته می‌شود، تزئین می‌گردد.

¹ www.ethnologue.com

² www.unesco.org/culture/languages-atlas/

³ food tourism

نام برخی از غذاهای دریایی نیز از منظر زبانی قابل توجه‌اند؛ به عنوان مثال /yakāva-e malax/ به معنی «پلو میگو» یا «دمپخت میگو» و یا /gazrak-o-malax/ به معنی خورشت «نرگسی و میگو» عنوان غذاهای بومی لاری است که در پخت آن از میگو استفاده شده ولی به دلیل این که «میگو» و «ملخ» در لاری برعکس هم به کار می‌روند، در لاری این نوع غذاها به ترتیب با نام «پلو ملخ یا دمپخت ملخ» و «گزrk و ملخ» نامیده می‌شود که تداخل زبانی واژگانی^۱ لاری به فارسی در مورد این دو واژه به وفور رخ می‌دهد (دیانت، ۱۴۰۴). در فرایند تداخل زبانی واژگانی، یک واژه در زبان دوم با واژه‌ای در زبان مادری ارتباط معنایی پیدا می‌کند و گویشور تحت تأثیر زبان مادری‌اش و گاهی به دلیل ضعف در زبان دوم و یا پرکردن خلأ واژگانی، واژگان زبان مادری‌اش را به کار می‌برد.

۲-۲-۴. نان‌ها و کلوچه‌های شور محلی

در لار نان‌های محلی و سنتی مختلفی وجود دارد که برخی از آن‌ها بیشتر در ماه مبارک رمضان پخت می‌شود. نان‌های محلی عبارتند از: تپتی /taptapi/، نیننی /ninani/، باتو /bātu/، بالتو /bālatova/، شلشلو /šolšölü/، لیتک /litak/، گپک /gapok/، پیسپا /pispā/، فلزی /falazi/، جرادک /jarādak/ و نون نازک /nu-n-e nāzok/.

کلوچه‌های شور محلی تفتان /taftu/ و بتنور /botonür/ نام دارد و علت شوری آن استفاده از مهوه یا مهیاوه است که در زبان محلی به آن /ma:va/ گفته می‌شود. مهوه، نوعی سس ماهی محلی خوش طعم است که طرفداران زیادی در جنوب کشور و حتی در امارات متحده عربی، کویت و بحرین دارد. این سس قهوه‌ای رنگ مایل به سیاه بوی تندی دارد که از ترکیب نوعی ماهی به نام ماهی موتو /motü/ یا ماهی آشنه /aşena/، خندل (خردل)، آب و نمک تهیه و در خمره‌های سفالی نگهداری و پس از آماده شدن به میزان مورد نیاز در ظرف سفالی کوچکی به نام کَلنگ /kaleng/ ریخته می‌شود. این سس در تهیه کلوچه‌های شور و برخی نان‌های محلی استفاده می‌شود (دیانت، ۱۴۰۱: ۱۳۸).

۳-۲-۴. حلوها و شیرینی‌های محلی

حلو و شیرینی سنتی لار تنوع بسیار دارد؛ از جمله حلوای مقراضی /alva-e meqrāzi/، حلوای نبات /alva-e nabāt/، حلو مسقطی لاری /alva-e masqati-e lār-i/، حلوای آرد برنج /alva-e ārd-e berenī/، یغدر /yardar/، حلوای شیر /alva-e šir/، حلوای جلاب /alva-e jalāb/، مشاط مغزی /mošāt-e marzi/، زگرو /zügürü/، قتلمه /qatlama/، بفه /bofa/، چولو /čovalü/، دلبرو /delbarü/، سمبوسه /sambüsa/، گشات /gešāt/، لوز نارگیل /lawz-e nārgil/، ترک /tarak/، رنگینک /ranginak/، کنگ /kong/، ارمابریز /ormāberiz/، چنگالو /čangālū/ و ده‌ها نوع حلو و شیرینی لاری دیگری که می‌تواند در پژوهش جداگانه‌ای مورد بحث و بررسی قرار گیرد.

اقدام جالبی که تولیدی «حلو مسقطی لاری فدک» در لار انجام داده، این است که مسقطی‌ها را با توجه به نوع بسته‌بندی یا میزان و نوع مغزها و یا نوع تزئین آن با زرشک یا گل و غیره با واژه‌های لاری نامگذاری کرده است؛ برای نمونه حلو مسقطی یغدو /yardu/ (یعنی صندوق چوبی) نوعی حلو مسقطی لاری است که جعبه آن به شکل صندوق قدیمی است. این اقدام علاوه بر معرفی انواع مسقطی لاری، باعث شناساندن واژگان زبان لاری به سایر شهرها و کشورهای صادرکننده و به تبع آن سبب جلب توجه و جذب گردشگر به این زبان و این منطقه خواهد شد و گامی است به سوی حفاظت از زبان در خطر لاری.

¹ language interference

۴-۲-۴. تحلیل تطبیقی صورت‌های آوایی نام خوراکی‌های بومی در چهار گویش از زبان لاری

برخی از غذاها و خوراکی‌های ذکر شده در این قسمت، در شهرستان‌های مجاور از جمله گراش، اوز و خنج نیز رایج است. تفاوت در صورت آوایی واژگان، بدون تغییر بنیادین در ریشه واژه، نشان‌دهنده هم‌ریشگی و پیوند زبانی این گویش‌هاست. جدول (۳) نمونه‌هایی از تلفظ خوراکی‌ها در چهار گویش لاری، گراشی، اوزی و خنجی را نشان می‌دهد.

جدول ۳: تلفظ خوراکی‌های مشترک در چهار گویش لاری، گراشی، اوزی و خنجی

	نام خوراکی	لاری	گراشی	اوزی	خنجی
۱	(پپلُس) آش نان	/paplos/	/papoles/	/paplās/	—
۲	باتو (نوعی نان)	/bātū/	/bāte/	—	/bāti/
۳	فَلَزی (نوعی نان)	/falazi/	/palazi/	/falazi/	/falawzi/
۴	بَالَتَوَه (نوعی نان)	/bālatova/	/bālatava/	/bālatava/	/tavarez/
۵	شَلْشَلُو (نوعی نان)	/šolšölü/	/šolšole/	—	—
۶	سمبوسه (نوعی شیرینی)	/sambüsa/	/sambisa/	/sambusa/	/sambusa/
۷	تَقْتَن (نوعی کلوچه شور)	/taftu/	/količa/	/taftun/	—
۸	بُتونُر (نوعی کلوچه شور)	/botonür/	/taftu/	—	/gapok-e toniri/
۹	زِگِرُو (نوعی شیرینی)	/zegeü/	/zegere/	—	—
۱۰	قَتَلَمَه (نوعی شیرینی)	/qatlama/	/katlama/	—	—

در جدول (۳) ساخت هجایی در بیشتر واژه‌ها به صورت CVCVCV است که تفاوت این واژه‌ها در هر ردیف در نوع واکه‌هاست و بیشتر تفاوت‌ها در سطح آوایی صورت گرفته است و نه واجی. در ردیف اول این جدول، ساخت همخوان /p-p-l-s/ ثابت مانده ولی واکه‌ها در سه گویش لاری، گراشی و اوزی تغییر کرده است. در ردیف دوم جدول، واکه پایانی واژه در گویش لاری /i/، در گویش گراشی /e/ و در گویش خنجی /i/ می‌باشد. واکه /i/ واکه منحصر به فرد گویش لاری است که در فارسی معیار وجود ندارد. رضایی (۱۳۹۰: ۵۹) بیان کرده است که در گویش لاری، واکه گرد و پسین /u/ بر اثر فرایند پیشین‌شدگی به صورت /i/ تلفظ می‌شود که این واکه ارزش واجی دارد و جایگزین کردن آن با جفت پسین خود در برخی کلمات باعث تغییر معنا می‌شود؛ مثلاً /bu/ در لاری به معنی «بام» است ولی /bii/ یعنی «بو». اما به دلیل عدم وجود این واکه در برخی دیگر از گویش‌های زبان لاری از جمله گویش گراشی، اوزی و خنجی به جای واکه /i/ واکه‌های /e/، /i/ یا /u/ تلفظ می‌شود؛ به عنوان مثال در ردیف پنجم، ششم و نهم جدول بالا این مورد به وضوح دیده می‌شود.

در ردیف سوم جدول، همخوان اول در گویش گراشی به صورت همخوان انسدادی ^۱/p/ و در گویش لاری و خنجی، با همخوان سایشی ^۲/f/ تلفظ می‌شود؛ زیرا سایشی شدن انسدادی‌ها مهم‌ترین فرایند تضعیف ^۳ در لاری است (رضایی، ۱۳۹۰: ۵۴) و به همین دلیل در لاری و خنجی، همخوان /p/ به /f/ تبدیل شده ولی در گویش گراشی همچنان همخوان انسدادی /p/ در این واژه دست‌نخورده باقی مانده است. همچنین در این ردیف واکه‌های واژه «فَلَزی» در گویش‌های

^۱ stop consonant

^۲ fricative consonant

^۳ lenition process

لاری و گراشی یکسان بوده ولی در گویش خنجی در هجای دوم این واژه، واکه مرکب ^۱ /aw/ به جای واکه ساده /a/ تلفظ می‌شود (falawzi).

واژه ردیف چهارم، واژه مرکبی است که در گویش لاری از ترکیب دو واژه ساده /bāla+ tova/ ساخته شده است. واژه /tova/ به معنی «ساج چدنی پهن مسطح مخصوص پخت نان» است که در گویش گراشی، اوزی و خنجی به صورت /tava/ تلفظ می‌شود ولی در گویش خنجی نام این نان محلی از ترکیب /tava+rez/ به معنی /مضارع فعل ریختن + ساج چدنی/ ساخته شده است و در واقع به نانی اشاره دارد که خمیر نان روی ساج چدنی ریخته و پخت می‌شود.

در ردیف هفتم، در انتهای واژه معادل «تفتان» در اوزی همخوان پایانی /n/ وجود دارد و واژه، به همخوان ختم می‌شود ولی در گویش لار، این همخوان حذف شده و واژه، به واکه ختم شده است. رضایی (۱۳۹۰: ۴۸-۵۰) معتقد است بارزترین نوع دگرگونی آوایی از میان رفتن و یا محو ساده واج‌هاست که این مسئله بر اساس اصل صرفه‌جویی یا کم‌کوشی قابل توجیه است و به همین دلیل در واژه‌هایی که در فارسی میانه و همچنین فارسی نو به /ān/ ختم شده‌اند در گویش لاری /ā/ به /u/ تبدیل شده و واج /n/ حذف می‌شود. مثال‌هایی دیگری در لاری می‌توان به تبدیل /باران/ به /baru/، /دندان/ به /dodu/، /بام/ به /bu/ اشاره کرد.

در ردیف هشتم، این خوراکی مشترک در سه گویش لاری، گراشی و خنجی نام متفاوتی دارد. تفاوت این کلوچه شور در ردیف هشتم با ردیف هفتم در این است که این کلوچه شور، سطح برآمده‌ای دارد. در گویش گراشی، واژه معادل ردیف هفتم و هشتم هر دو /taftu/ و در گویش لاری /botoniür/ و در گویش خنجی /gapok-e toniri/ نامیده می‌شود. در ردیف آخر جدول، همخوان اول واژه در گراشی به صورت /k/ تلفظ می‌شود؛ زیرا در گویش گراشی همخوان /q/ وجود ندارد و ویژگی عدم وجود همخوان /q/ در زبان فارسی باستان و میانه (صادقی، ۱۳۸۵)، در این گویش همچنان بدون تغییر باقی مانده است.

داده‌های جدول (۳) و تحلیل تطبیقی آوایی نام این خوراکی‌ها در چهار گویش لاری، گراشی، اوزی و خنجی نشان می‌دهد که با وجود تفاوت‌های جزئی واجی، شباهت‌هایی میان آن‌ها وجود دارد که بیانگر هم‌ریشگی زبانی و فرهنگ مشترک منطقه‌ای است و فقط مرزهای جغرافیایی تحمیلی، کم‌کم سبب جدایی این مناطق از لارستان شده و متأسفانه مردمان این منطقه هم‌ریشه و هم‌زبان را جدا از هم نشان می‌دهد.

۳-۴. آواز و ترانه‌های محلی

آواز و ترانه‌های محلی به عنوان بخش مهمی از میراث شفاهی، همواره مورد توجه اهالی فرهنگ و هنر بوده است. شاید دلیل اصلی این توجه، این است که آواز و ترانه‌های محلی به‌ویژه به زبان بومی آیین‌های است تمام‌نما از احساسات، عواطف و زندگی مردم هر منطقه، به‌طوری که با بررسی آن، می‌توان با ساختار زندگی، آداب، ارزش‌ها و سایر ویژگی‌های آن آشنا شد. در لار، آواز و ترانه‌هایی به لاری در مراسم عروسی (از جمله مراسم خانبندان، موقع حمام رفتن داماد، کت و شلوار پوشیدن داماد، لباس پوشیدن عروس، بدرقه عروس به خانه داماد، به حجله رفتن عروس و داماد) و در جشن‌ها و آیین‌های مذهبی خوانده می‌شود. نوعی آواز محلی موسوم به شلوا /šalvā/ با اشعاری در مدح پیامبر و ائمه اطهار است که در مراسم مختلف از جمله در بدو ورود زائران مکه، عتبات عالیات و مشهد به لار خوانده می‌شود.

^۱ diphtongue

۴-۴. هنرهای نمایشی

هنرهای نمایشی در معرفی زبان و گویش‌های بومی، مکان‌های گردشگری، لباس‌ها، بازی‌ها و غذاهای محلی، صنایع دستی، به تصویر کشیدن موضوعات فرهنگی، هنری، اجتماعی، سیاسی، اعتقادی، آداب و سنن کهن، احیای ادبیات شفاهی و مکتوب از جمله ضرب‌المثل‌ها، اصطلاحات، کنایه‌ها، اشعار، قصه‌های بومی و محلی منطقه نقش مهمی دارند. لذا پیوند هنرهای نمایشی با گردشگری به‌منظور معرفی فرهنگ و به‌ویژه زبان و گویش بومی نقش مؤثری در جذب گردشگران داشته و می‌توان از این هنر در راستای تبلیغات و اطلاع‌رسانی استفاده کرد. در شهر لار چندین گروه هنرهای نمایشی در جهت احیای زبان و فرهنگ بومی لاری فعالیت دارند از جمله گروه هنری «ایرا هستان» با شخصیت هنری معروف «بَبَ یعقوب» است که در سالیان متمادی با اجرای برنامه‌های شاد و جذاب به زبان لاری با موضوعات طنز اجتماعی توجه گردشگران و مردم منطقه را به خود جلب کرده است.

۴-۵. مراسم، جشن‌ها و آیین‌های مذهبی

هر نقطه از ایران از شمال تا جنوب، شرق تا غرب، شهرها و استان‌ها، مراسم بومی و محلی خود را دارند. بعضی از این جشن‌ها و آیین‌های مذهبی در نقاط مختلف ایران، مشترکند؛ مانند عید دیدنی به‌هنگام نوروز، آتش‌بازی در شب چهارشنبه‌سوری، مراسم شب یلدا، سینه‌زنی و زنجیرزنی در ماه محرم، پخت حلوا و خیرات برای اموات، جشن‌ها و مولودی‌خوانی‌های مربوط به تولد ائمه اطهار علیهم‌السلام و عزاداری‌های مذهبی. درحالی‌که برخی جشن‌ها یا مراسم، خاص یک منطقه یا یک شهر هستند. مردم لار نیز در مناسبت‌های مذهبی، آداب و رسوم خاصی دارند. از جمله میراث معنوی شهر لار می‌توان به آیین برات در شعبان، مراسم ماه مبارک رمضان و به‌ویژه به مراسم سینه‌زنی و زنجیرزنی در ایام محرم اشاره کرد.

آیین برات در لار مراسمی است که از سه شب قبل از نیمه شعبان شروع و تا شب نیمه شعبان ادامه دارد. مردم لار در این ایام برای نزدیکان فوت‌شده خود معمولاً با زولبیا و بامیه خیرات می‌کنند. خیرات منحصر به فرد در این ایام این است که لاری‌ها به نیت خیرات برای نوزاد یا کودک فوت‌شده خود، شربت به‌ویژه شربت طارونه در کوزه‌های شوبراتو /šawbarātū/ به بچه‌ها هدیه می‌دهند. کوزه شوبراتو، کوزه بسیار کوچکی از جنس سفال در دو نوع کوزه کوتاه دسته‌دار و کوزه با گردنی بلند است که اگر نوزاد فوت‌شده پسر بوده، کوزه با گردنی بلند و اگر دختر بوده، کوزه کوتاه دسته‌دار خیرات می‌کنند و با توجه به نوع کوزه می‌توان به جنسیت کودک فوت‌شده‌شان نیز پی برد. مردم لار معتقدند که کودکان فوت‌شده‌شان در آن دنیا چشم به راه خیرات هستند و با شربت دادن در این ایام، این کودکان در کنار حوض کوثر سیراب می‌شوند.

مراسم سینه‌زنی سنتی لاری در ایام محرم از سنت‌های دیرینه‌ای است که از شب اول محرم شروع و در روز تاسوعا و عاشورا به اوج می‌رسد. نوحه‌های سینه‌زنی بعضاً به زبان لاری سروده و خوانده می‌شود. این مراسم و آیین‌های معنوی و ناملموس که در فهرست آثار ملی هم به ثبت رسیده است، عامل مؤثری در گردشگری به‌ویژه گردشگری مذهبی است.

۴-۶. آثار باستانی و معماری

کشور ما دارای فرهنگی بسیار متنوع و تاریخی کهن است و یکی از غنی‌ترین کشورهای جهان از حیث آثار باستانی در بیشترین دوره‌های تاریخی تمدن و فرهنگ بشر و حتی ماقبل تاریخ است (محمداسماعیلی، ۱۴۰۱). سبک معماری در بخش‌های مختلف ایران تفاوت‌های آشکاری دارد. همین تفاوت‌ها در معماری و زیبایی آن باعث جذب گردشگر می‌شود. در لار به دلیل آب و هوای گرم و خشک، معماری بافت قدیم ساختمان‌ها به‌گونه‌ای بوده که از خشت ساخته

شده و در برخی از خانه‌ها بادگیر وجود دارد؛ خنکای خشت سبب می‌شود هوای مطبوع در خانه جریان پیدا کند. آثار باستانی و تاریخی، اماکن مذهبی، جاذبه‌های طبیعی و مصنوعی زیادی در لار وجود دارد که در جذب گردشگر مؤثر است از جمله بازار قیصریه، قلعه اژدهاپیکر (در لار به /borj-e nana-e nāder/ معروف است)، قلعه قدمگاه /qadamgā/، عمارت باغ نشاط، حمام‌های تاریخی (حمام میر /a:mum-e mir/، حمام پیرغیب /a:mum-e pirayyb/، حمام باغ نشاط)، خانه‌های تاریخی (خانه تاریخی محمودی، خانه تاریخی معتمد)، بقاع متبرکه (پیرسرخ در محله کوریچان /ma:la-e kawreču/ و پیرزاویه /pir-e zāvia/ در محله پاقلعه /ma:la-e pāqa:la/، آستان مقدس میرعلی بن‌الحسین (ع)، میرحمزه، میرابراهیم)، اماکن مذهبی (مرقد مطهر آیت‌الله سید عبدالعلی آیت‌اللهی و آیت‌الله سید مجتبی موسوی لاری)، مساجد (مسجد جامع لار /massed-e joma/، مسجد چهاربرکه /massed-e čār-berka/، مسجد پیرغیب /massed-e pirayyb/، حسینیه حاج علی وکیل و...) کاروانسراهای شهری و بین شهری (کاروانسرای /kāromsarā/ معتمد در محله کوی گاله /ma:la-e dom-e gāla/، کاروانسرای نو یا گلشن، مقابل بازار قیصریه)، ساباط‌ها (ساباط حاج علی وکیل)، نخلستان‌ها /naxlessu/، آب‌انبارهای /berka/ مختلف (برکه سیدجعفر در محله کوریچان، برکه پیرغیب، برکه آقا /berka-e āvā/، برکه دهن شیر /berka-e daan-šir/، برکه قنبرعلی بیگ و...).

۷-۴. صنایع دستی

صنایع دستی مجموعه هنرهای اصیل و محلی است که ریشه عمیق در فرهنگ معنوی جامعه دارد و مبین فرهنگ بومی هر منطقه است. توجه به صنایع دستی در هر منطقه علاوه بر حفظ میراث اصیل گذشتگان، اشتغال‌زایی و ایجاد درآمد، سبب جذب گردشگران نیز می‌شود. از مهم‌ترین صنایع دستی لار می‌توان به سفالگری، حصیربافی، ساخت زیورآلات طلا و نقره، نی و نیاب‌بافی و گلیم‌بافی اشاره کرد. کوزه‌آب، انواع قلیان، خمره و سایر محصولات سفالی با دست توانمند سفالگران لاری ساخته و حتی به کشورهای حوزه خلیج فارس صادر می‌شود. همچنین هنرمندان لاری با استفاده از شاخه‌های درخت نخل که به آن در لاری، پش /peš/ می‌گویند، جارو /jārū/، سب /sop/، تولک /tūlak/، حصیر /asir/ و سایر محصولات حصیری درست می‌کنند. نی و نیاب‌بافی هم از دیگر صنایع دستی این منطقه است. نی و نیاب از آلات استفاده از قلیان است که با نخ‌های رنگی و وسایل تزئینی به آن زینت می‌بخشند. گیوه‌دوزی که به زبان لاری به آن /kamargiri/ گفته می‌شد، یکی از صنایع دستی مهم شهر لار بوده به‌طوری که یک راسته از بازار قیصریه لار به «راسته کمرگیری» معروف است؛ اما متأسفانه این هنر اصیل لاری به مرور زمان به فراموشی سپرده شده است. همچنین در قدیم در لار صنعت اسلحه‌سازی و ضرب سکه هم وجود داشته است که نمونه‌هایی از آن در موزه‌ها یافت می‌شود.

۸-۴. بازی‌های محلی

بازی‌های محلی متناسب با فرهنگ هر منطقه شکل گرفته است و نمادی از زبان، فرهنگ بومی و اجتماعی هر منطقه است. این بازی‌ها نه تنها نقش بسزایی در استعدادیابی و رشد جسمی و روحی افراد دارد، بلکه با ایجاد فضایی شاد و مهیج، نظر گردشگرها را نیز به خود جلب می‌کند. بازی‌های محلی زیادی در لار وجود دارد که عبارتند از: دارچکُل /dārčakol/، لپرگاله /lappargāla/، چخرک /čexrek/، مایه (تيله‌بازی) /māya/، پاتلکو /pātelakū/، بازی ریگ /bāze-n-e rig/، دارتوپا /dārtūpā/ که در بیشتر این بازی‌ها واژگان و اصطلاحات لاری ویژه‌ای به کار می‌رود.

توجه به مؤلفه‌های فرهنگ بومی ذکر شده (موارد ۴-۱ تا ۴-۸) نه تنها به حفظ فرهنگ بومی کمک می‌کند، بلکه می‌تواند به عنوان ظرفیتی برای توسعه گردشگری و معرفی هویت زبانی و فرهنگی شهر لار مورد بهره‌برداری قرار گیرد. مجموعه مؤلفه‌های فرهنگ بومی شهر لار — از جمله زبان لاری، خوراک‌های محلی، موسیقی، آیین‌ها، صنایع دستی و

سبک زندگی — شبکه‌ای منسجم از هویت فرهنگی را می‌سازند که زبان لاری در مرکز آن قرار دارد. زبان لاری نه تنها وسیله‌ای برای ارتباط روزمره، بلکه حامل معانی فرهنگی و تاریخی نهفته در این مؤلفه‌هاست. از این رو، توجه به زبان لاری و احیای کاربرد آن در حوزه‌های فرهنگی و اجتماعی می‌تواند به معرفی هر چه بیشتر هویت بومی شهر لار و توسعه گردشگری فرهنگی در این منطقه یاری رساند.

۵. نتیجه‌گیری

نتایج این پژوهش نشان داد که زبان لاری به‌عنوان یکی از بنیادی‌ترین مؤلفه‌های فرهنگ بومی شهر لار، نقشی فراتر از یک عنصر ارتباطی دارد و می‌تواند به عنوان سرمایه‌ای فرهنگی در جذب گردشگر ایفای نقش کند و نقش محوری در هویت زبانی-فرهنگی مردم این منطقه داشته باشد. استفاده از زبان لاری در تعامل میان جامعه میزبان و گردشگران، روایت‌های محلی، آئین‌ها، موسیقی و نام‌گذاری‌های بومی، موجب شکل‌گیری تجربه‌ای اصیل و متمایز برای گردشگران می‌شود؛ تجربه‌ای که می‌تواند بر جذابیت مقصد گردشگری بیفزاید.

افزون بر این، واژه‌های زبانی ذکر شده در این پژوهش، گذشته از بازتاب هویت فرهنگ بومی لار، داده‌های زبانی ارزشمند برای مطالعات آینده در حوزه‌های جامعه‌شناسی، تاریخ، مردم‌شناسی و زبان‌شناسی فراهم می‌آورد؛ به‌ویژه در زمینه تدوین اطلس‌های زبان و گویش‌های ایرانی و گردآوری فرهنگ جامع زبان لاری.

همچنین تحلیل تطبیقی صورت آوایی نام برخی از خوراک‌های سنتی مشترک بین چهار گویش از زبان لاری در چهار شهرستان لارستان، گراش، اوز و خنج نشان داد که این حوزه واژگانی، ظرفیت مهمی برای مطالعات تاریخی و تطبیقی گویش‌های زبان لاری است و می‌تواند در شناسایی ریشه‌ها و فرایند زبانی داده‌های این گویش‌های هم‌ریشه و مشترک راهگشا باشد.

بر این اساس، پژوهش درباره زبان لاری به‌عنوان بخشی از میراث ناملموس مردم لار علاوه بر ارزش علمی، کارکرد فرهنگی و گردشگری نیز دارد. مستندسازی و حفظ و ترویج این زبان در فضاهای عمومی، رسانه‌ای و آموزشی علاوه بر حفظ و تداوم حیات زبانی این زبان در خطر، می‌تواند به توسعه گردشگری منطقه هم یاری رساند. تقویت حضور زبان لاری در فضاهای گردشگری، تولید محتوای چندرسانه‌ای با محوریت این زبان، آموزش راهنمایان محلی مسلط به این زبان و طراحی تورهای زبان‌محور، می‌تواند به معرفی مؤثرتر هویت بومی شهر لار بینجامد. در این چارچوب، زبان لاری نه تنها عاملی فرهنگی، بلکه ابزاری راهبردی در جذب گردشگر محسوب می‌شود.

از این رو، برنامه‌ریزی هدفمند برای حفظ، مستندسازی و بازنمایی زبان لاری در سیاست‌های توسعه گردشگری شهر لار ضروری به نظر می‌رسد. بهره‌گیری آگاهانه از این ظرفیت زبانی می‌تواند ضمن تقویت هویت فرهنگی منطقه، زمینه‌ساز افزایش جذابیت مقصد و پایداری گردشگری فرهنگی در این شهر باشد.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

نویسنده اصول اخلاقی را در انجام و انتشار این پژوهش علمی رعایت کرده است.

تعارض منافع

بر مبنای اظهار نظر نگارنده این مقاله تعارض منافع ندارد.

منابع

- امین بیدختی، علی اکبر و نظری، ماشاءاله (۱۳۸۸). «نقش بازاریابی در توسعه گردشگری»، چشم‌انداز مدیریت، (۳۲)، ۴۹-۶۸.
- آقاجانی، معصومه و سعید فرهانی فرد (۱۳۹۴). «گردشگری مذهبی و عوامل مؤثر بر آن (مطالعه موردی ایران)». سیاست‌های راهبردی و کلان، (۹)، ۴۳-۶۶.
- خانی، فضیله و ابوطالب قاسمی و علی قنبری نسب (۱۳۸۸). «بررسی اثرات گردشگری ساحلی با تکیه بر نظرسنجی از خانوارهای روستایی؛ مطالعه موردی: روستای چمخاله شهرستان لنگرود»، پژوهش‌های جغرافیایی انسانی، (۴)، ۵۱-۶۴.
- خنجی، لطفعلی (۱۳۷۸). نگارش توصیفی بر زبان لارستانی و گویش خنجی. شیراز: ایلاف.
- دیانت، لیلا (۱۳۹۵). «فرایند همگونی در زبان لاری». زبان‌شناسی گویش‌های ایرانی، (۱)، ۵۳-۷۲.
- (۱۳۹۹). «دوگان‌سازی در زبان لاری»، زبان‌شناسی گویش‌های ایرانی، (۱)، ۸۳-۱۰۵.
- (۱۴۰۱). فرهنگ سه‌زبانه اصطلاحات، ضرب‌المثل‌ها و کنایه‌ها در زبان لاری. تهران: بوی کاغذ.
- (۱۴۰۲). «واژه‌های هم‌آوا -هم‌نویسه و واژه‌های هم‌نویسه در لاری»، هشتمین کنفرانس بین‌المللی زبان و ادبیات ملل، تهران.
- (۱۴۰۴). «بررسی تداخل زبانی لاری به فارسی»، همایش روز زبان مادری پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری، تهران، آماده انتشار.
- رضایی، والی (۱۳۹۰). «تحولات آوایی در گویش لاری». پازند، (۲۴)، ۴۷-۶۳.
- شمس، مجید و نصیره امینی (۱۳۸۸). «ارزیابی شاخص فرهنگی ایران و تأثیر آن در توسعه گردشگری». نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، (۴)، ۸۱-۹۳.
- صادقی، علی‌اشرف (۱۳۸۵). «تحول صامت ق عربی در زبان فارسی». زبان‌شناسی، (۴۱-۴۲)، ۳-۳۲.
- صالحی‌پور، محمدرضا (۱۳۹۴). مدیریت گردشگری میراث فرهنگی (راهنمای عمل). اصفهان: چهار باغ.
- طالبی جوقنانی، پگاه و الهام اپرا جوقنانی و میترا شاطری و حمیده معادی‌خواه (۱۴۰۱). «آسیب‌شناسی توسعه گردشگری در محوطه‌های تاریخی و ارائه راهکار مناسب»، گردشگری و اوقات فراغت، (۱۴)، ۱۸۷-۱۹۹.
- لطفی‌عادل، راضیه و میثم موسایی و منصور وثوقی (۱۳۹۸). «بررسی نقش عوامل اجتماعی مؤثر بر توسعه گردشگر (مطالعه موردی: شهر همدان)»، اقتصاد و بانکداری اسلامی، (۲۶)، ۲۵۹-۲۸۲.
- محسنی، منوچهر (۱۴۰۱). مقدمات جامعه‌شناسی. تهران: دوران.
- محمداسماعیلی، الهام (۱۴۰۱). «فرهنگ و تأثیر آن بر صنعت گردشگری»، پژوهش‌های علوم مدیریت، (۱۳)، ۱۱-۲۰.
- وثوقی، محمدباقر (۱۳۸۰). لارستان. تهران: تحقیقات فرهنگی.
- Aghajani, M. and S. Farahanifard (2015). "Religious Tourism and Effective Factors on it (Case Study: Iran)". *Strategic and Macro Policies Journal*, (9), 43-66. [In Persian]
- Amin-Bidokhti, A. A. and M. Nazari (2009). "The Role of Marketing in Tourism Development". *Management Outlook*, (32), 49-68. [In Persian]
- Dianat, L. (2016). "Assimilation Process in Lari Language". *Journal of Linguistics and Iranian Languages*, (1), 72-53. [In Persian]
- (2020). "Reduplication in Lari Language". *Journal of Linguistics and Iranian Languages*, (1), 83-105. [In Persian]
- (2023). *Trilingual Dictionary of Idioms, Proverbs and Ironies in Lari Language*. Tehran: Booka. [In Persian]
- (2023). "Homonyms and Homographs in Lari". Tehran: 8th International Conference on Studies of Language and Literature of Nations. [In Persian]
- (2025). "A study of Lari Language Interference in Persian". Tehran: Mother Language Day Conference, Research institute of Cultural Heritage and Tourism. In Press. [In Persian]

- Khonji, L. (2009). *A Descriptive Overview of the Larestani Language and the Khonji Dialect*. Shiraz: Ilaf. [In Persian]
- Khani, F. and A. Ghasemi and A. Nasab (2010). "Assessing the impact of Coastal Tourism Based on Household Surveys (Case Study: Chamkhaleh Village, Langarud Country)". *New Perspectives in Human Geography*, (4), 51-64. [In Persian]
- Lotfi Aghel, R. and M. Mousaei and M. Vosoughi (2018). "Examining the Role of Social Factors in Tourism Development (Case Study: Hamedan City)". *Islamic Economics and Banking*, 8(26), 259-282. [In Persian]
- Mohammad Esmaili, E. (2023). "Culture and its impact on the Tourism Industry". *Management Science Research*, 4 (13), 11-20. [In Persian]
- Mohseni, M. (2023). *Introduction to Society*. Tehran: Dowran. [In Persian]
- Nicula, V., Spanu, S., Neagu, R. (2013). "Regional Tourism Development in Romania –Consistency with Policies and Strategies Development at EU Level". *Procedia Economics and Finance*, 6(1), 530-541.
- Rezaee, V. (2012). "Sound Changes in Lari Dialect". *Pazand*, (24), 47-63. [In Persian]
- Sadeghi, A. A. (2006). "The Historical Development of the Arabic Consonant /q/ in Persian". *Linguistics*, (41-42), 3-32. [In Persian]
- Salehipour, M. R. (2015). *Cultural Heritage Tourism Management: A Practical Guide*. Esfahan: Charbagh. [In Persian]
- Shams, M. and N. Amini. (2009). "Evaluation of Iranian Cultural Indicators and their Impact on Tourism Development". *New Perspectives in Human Geography*, (4), 81-93. [In Persian]
- Talebi Jonaghani, P. and E. Opera Jonaghani and M. Shateri and H. Maadi Khah (2023). "Pathology of Tourism Development in Historical Sites and Proposing Suitable Solutions". *Tourism and Leisure Studies*, 7(14), 188-199. [In Persian]
- Vosoughi, Mo. B. (2001). *Larestan*. Iran. Tehran: Cultural Research. [In Persian]